

Шістнадцяте листопада
Класна робота
СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ
ПРИЙМЕННИК
СПОЛУЧНИК
ЧАСТКА

Самостійна робота

• Вправа 1. Записати прислівники

• По/вашому, казна/де, аби/коли, хтозна/як, по/четверте, по/українськи, чим/далі, звідки/небудь, по/своєму, що/дня, будь /що/будь,на/гора, десь/таки, з діда/прадіда,не сьогодні / завтра, хоч/не/хоч, раз /у /раз, видимо/невидимо, з дня /на /день, в/низу, в/зимку, в/голос, перед/усім, з/надвору, на/швидку/руч,чим/раз,у/ві/сні,все/одно, в/досвіта, до/не/схочу, вряди/годи,по/двоє, до/нині, на/вічно, віч/на/віч, в/основному, десь/не/десь, коли/не/коли, до/батьківському.

ПРИЙМЕННИК -

службова частина мови,
яка виражає залежність
іменника, займенника,
числівника від інших слів у
словосполученні й реченні:

*трави в росі, підійшла до
нього, о першій годині*

Групи прийменників за будовою

ПРОСТІ (первинні)	СКЛАДНІ (які ут-лися від інших прийменників)	СКЛАДЕНІ
Без, до, біля, близько, між, у, в, на, під, по	<p>поміж, понад, з -над із-за, з –понад, з – поміж</p> <p>Зверніть увагу! Складні прийменники з першою частиною з, із пишуться через дефіс: <i>із-за, з-посеред</i></p>	У зв'язку з, відповідно до, згідно з, на чолі, незважаючи на, з метою, у вигляді

- **Непохідні** (первинні) – в, на з, до, при, із,о, над, через
- **Похідні** (вторинні), які утворилися від інших частин мови: край, коло, обабіч, протягом
- **Утворилися від частин мови:**
 - **від іменника**: край, круг, коло, перед, протягом, шляхом. Коло школи росли тополі. Я намалювала **коло**.
 - **Від прислівників**: близько, всупереч, вслід, не зважаючи, мимо, обабіч, позад, поруч, замість. Моя школа знаходиться **поруч**. **Поруч зі мною** стояв хлопець-богатир.
 - **Віддієслівні**: завдяки, незважаючи на, включаючи, виключаючи, незважаючи на, зважаючи на. Незважаючи на дощ, ми пішли гуляти.
 - **Утворені поєднанням іменників та прислівників із похідними прийменниками**,: внаслідок, віжповідно доназустріч, неподалік від

Таблиця №1 “ВІДНОШЕННЯ ПРИЙМЕННИКІВ”

ВІДНОШЕННЯ	ПРИЙМЕННИК	ПРИКЛАДИ
МІСЦЕ АБО НАПРЯМОК ДІЇ (ПРОСТОРОВІ)	до, від, у, біля, за, по, посеред, край, поміж, довкола, поза	йшов до лікарні, біля неї, від села до міста, край озера, за горою
ЧАС ДІЇ (ЧАСОВІ)	від, до, на, з, о, після, через, упродовж	упродовж двох годин, о сьомій, після уроку
МЕТИ	за, на, для, задля, заради, в ім'я	заради матері, в ім'я Батьківщини, на роботу
ПРИЧИНИ	з, від (од), завдяки, у зв'язку, з нагоди, через, зважаючи на	відсутній через хворобу, у зв'язку з переводом, з нагоди Дня учителя
ДОПУСТОВІ	незважаючи на, всупереч	незважаючи на дощ, всупереч негараздам
УМОВИ	за умови, у випадку, при, без	за умови виконання, у випадку програшу
ОБ'ЄКТНІ	про, за, зі(із)	про неї, із її сестрою, за красивого юнака
ОЗНАЧАЛЬНІ	без, з, в(у)	чашка з щербиною, кіт без хвоста, тоне у воді

ВІДМІНКИ	ПРИЙМЕННИКИ	ПРИКЛАДИ
Родовий	<i>Без, біля, від, для, до, з-за, з-під, проти, за, між, в (у), з коло</i>	<i>Без даху, біля дверей, від сестри, до батьків, з-під землі</i>
Давальний	<i>Завдяки, всупереч, вслід, навперейми, навздогін, наперекір, назустріч</i>	<i>Завдяки їй, вслід йому, наперекір погоді, назустріч сонцю</i>
Знахідний	<i>Над, під, перед, поза, за, на, між, об, по</i>	<i>Під ранок, перед себе, об стіл, з відро</i>
Орудний	<i>Над, під, перед, поза, з, за, між</i>	<i>Під кущем, перед хатою, з учнями</i>
Місцевий	<i>На, по, в (у)</i>	<i>По дорозі, у місці, в озері, на волі</i>

РАЗОМ

ОКРЕМО

ЧЕРЕЗ ДЕФІС

**Утворені
від прислівників,
іменників
та прийменників**

**Утворені
від прислівників та
іменників з
непохідними
прийменниками**

**Утворені
приєднанням
до прийменників
з, із інших
прийменників**

поруч
внаслідок
довкола
вздовж
навколо
наперед

незалежно від
відповідно до
з метою
за винятком
під час
згідно з

із-за
з-посеред
з-під
з-понад
з-поміж
з-поза

УЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ

Прийменник *по* НЕ МОЖНА вживати у таких сполученнях:

у службових справах до квітня включно за дорученням за підозрою в чомусь на прохання на замовлення після закінчення з деяких причин з ініціативи за освітою лікар за зразком	за описом після одержання за дорученням керівника за пропозицією за наказом командира з примусу за свідченням очевидців за сімейними обставинами через сімейні обставини	у приватній справі з особистих питань передати у спадщину поради щодо оздоровлення називати на ім'я старший за званням екзамен з історії через хворобу надіслати поштою
--	--	---

Творче конструювання

- **Край** (іменник) – **край** (прийменник);
коло (іменник) – **коло** (прийменник);
- **вбік** (прислівник) – **в бік** (прийменник з іменником);
- **назустріч** (прислівник) – **на зустріч** (прийменник з іменником);
- **напам'ять** (прислівник) – **на пам'ять** (прийменник з іменником)

Прийменник може вживатися з формою одного непрямого відмінка (наприклад: **без, біля, від, для, до, з-за (із-за), з-під, проти, серед** з Р.в. або може сполучатися з двома чи трьома відмінками (наприклад: **над, під, перед, поза** — зі З.в. і О.в.; **на, о (об), по** — зі З.в. і М.в.; **з, за** — з Р.в. З.в. О.в.)

Прийменники біля, близько, коло, що вживаються лише з формою Р.в., виражають:

- а) місце дії, близькість до чогось: рости біля тину, поставити близько вогню, стояти коло дороги);
- б) приблизність у будь-яких вимірах (пробути близько години, лишилося близько кілометра шляху).

Прийменник від (од) до вживається з формою Р.в., виражаючи при дієсловах:

- а) просторові відношення віддалення (відійшов від криниці), а в словосполученнях від... до... — протяжність дії (їхали від села до села);
- б) причину дії (плакати від щастя), так само при прикметниках, дієприкметниках (чорний від кіптяви, скривлений від болю)
- в) порівняння (вищий від брата вищий за брата солодший від меду солодший за мед)
- г) при керуючому іменнику — функціональну (чи відносну) ознаку предмета (ключ від дверей, ніжка від стола та ін.).

Прийменник до у сполученні з формою Р.в., залежного від дієслова, вказує:

а) на предмет; у напрямку до якого спрямовано рух або дію:

піти до школи, поїхати до Львова, покласти до комори;

б) на час або межу дії: читав до ранку, дожив до старості;

в) на об'єкт, до якого виявляється зацікавленість, потяг: вдався до віршування, причепився до незнайомого (порівняйте при прикметнику: ласий до меду, швидкий до роботи, меткий до шиття) та ін.

Прийменник за в сполученні з формою Р.в. виражає значення часу в його протяжності: вибратися за години(означає: в сприятливу погоду); зі **З.в.** при дієсловах і віддієслівних іменниках виражає:

а) об'єктні відношення: дякувати (подяка) за обід, платити (плата) за роботу, боротися за свободу, піклуватися за дітей (при більш уживаному— про дітей)

б) призначення особи або предмета: бути за пастуха, правити за виделку (означає: замість виделки);

в) час дії: з'їхатися за день, виїхати за місяць до зими, здобути знання за час навчання;

г) просторові відношення обмеження: перебувати за кілометр від дороги та ін.

Прийменник з (із, зі) вживається з Р.в. З.в. О.в.

Коло відношень, що виражаються цим прийменником, дуже широке:

1) з Р.в. виражається:

- а) напрямок руху з середини чогось: вийти з приміщення, витягти з води;
- б) причина дії: замовкнути з переляку;
- в) непрямий об'єкт при перехідному дієслові: скинути з себе ковдру — чи об'єкт принеперехідному дієслові: сміятися з ледаря;
- г) атрибутивні відношення — ознака особи або предмета за галузевою віднесеністю до науки, вчення, спеціальності тощо: фахівець з нейрохірургії, навчання з англійської мови, урок з арифметики, змагання з легкої атлетики

2) із З.в. виражається

приблизна кількість предметів: було осіб з двадцять; минуло років з п'ятнадцять;

3) з О.в. виражається:

- а) соціативний зв'язок осіб: брат із сестрою ідуть;
- б) непрямий об'єкт при дієсловах руху, говоріння: іти з дитиною, розмовляти з другом;
- в) характеристика особи або предмета за зовнішньою ознакою: дівчина з русою косою, шафа із дзеркалом;
- г) часові відношення із вказівкою на початок дії: з настанням морозів, з приходом весни та ін.

Прийменник у (в, уві) вживається з формами Р.в., З.в., М.в.:

1) з Р.в. виражає стосунки до особи: був у брата, запитав у майстра;

2) із З.в. виражає значення:

а) напрямку руху всередину предмета або взагалі в просторінь чи в пункт призначення: увійти в клас, налити в склянку, піти в світ (у світи), поїхати в Черкаси;

б) часу дії: посіяв у дощ;

в) міри вияву ознаки: довжиною в три кілометри, висотою в шість поверхів та ін.;

3) з М.в. виражає:

а) місце дії: працювати в бібліотеці, оселитися в Переяславі;

б) час дії: виконати у грудні;

в) зовнішню ознаку людини, предмета: дівчина у веснянках, помідори у власному соку та ін.

Прийменник по в сучасній українській мові поєднується з формами З.в. і М.в (з формою Д.в. не вживається):

1) із З.в. виражає:

- а) відношення просторової межі: зайти у воду по коліна, заміряти по канаву;
- б) часової межі: відпочивати по серпень;

2) з М.в. виражає:

- а) місце поширення дії: іти по дорозі; розкидати по кімнатах;
- б) час дії, що відбувається після якоїсь межі: довідатись по святах (після свят), виїхати по весні, а також протяжність дії; не спить по ночах (ночами) та ін.

Прийменник через вживається лише із З.в. і виражає відношення об'єктні (перестрибнув через рівчак), просторові або просторово-атрибутивні (летіти через Карпати, дорога через ліс) причинові (не з'явився через хворобу).

Окремі прийменники виражають обмежене коло відношень, як наприклад: при, про, крізь, між, ради.

Прийменники під, над, перед, о (об) та деякі інші, особливо похідні від прислів

ників та іменників, також виражають невелике коло синтаксичних відношень

По-перше, знайти маленьке слово (переважно **1-2-3** букви), яке саме нічого не означає, тобто не має лексичного значення.

Порівняйте слова «ліс» і «але».

По-друге, вслухатись у назву.

Прийменник стоїть при іменникові, тобто перед ним. Він допомагає у створенні граматичних форм, зокрема місцевого відмінка. Інколи між прийменником й іменником можуть бути розташовані прикметники, які виконують роль означень.

Поміркуй!

Якщо **прийменник** вийняти з речення, то воно втратить свій сенс.

Наприклад: *Чоловік і жінка не зайшли у кімнату.*

Єдина невелика частинка, розташована перед іменником – «у».

Без прийменника «у» залишиться: *Чоловік і жінка не*

зайшли кімнату. Смислу таке речення не має.

Отже, «у» - прийменник.

СПОЛУЧНИК -
службова частина мови,
яку вживають для
сполучення
однорідних членів речення
або частин складного
речення

Службова частина мови, що поєднує однорідні члени речення і частини складного речення

Лексичного
значення
не має

**СПОЛУЧНИК ЯК
ЧАСТИНА МОВИ**

Виражають
сміслові
відношення
Між ОЧР і
частинами
Складного
речення

Не виступає в
ролі
члена речення

РОЗРЯДИ СПОЛУЧНИКІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

СУРЯДНІ

ПОЄДНУЮТЬ
ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ
І ПРОСТІ РЕЧЕННЯ У
СКЛАДНОМУ,
ЯКІ НЕЗАЛЕЖНІ ОДНЕ
ВІД ОДНОГО

І, Й, ТАКОЖ,
АЛЕ, ЗАТЕ,
ОДНАК, АБО,
ЧИ, ТА

ПІДРЯДНІ

ЗВ'ЯЗУЮТЬ
ЧАСТИНИ СКЛАДНОГО
РЕЧЕННЯ,
ОДНА З ЯКИХ ЗА
ЗМІСТОМ
ПІДПОРЯДКОВАНА
ІНШІЙ

ЩО, ЩОБ,
ЯКЩО, МОВ,
НЕМОВ, БО

Групи сполучників за значенням

СУРЯДНІ

Поєднують однорідні члени речення або рівноправні частини складносурядного речення

- **єднальні:** і, й, та(і), і...і, ні...ні, ані...ані;
- **протиставні:** а, але, проте, зате, однак, та (але);
- **розділові:** чи, або, чи то...чи то, не то...не то, чи...чи, хоч...хоч, або..або, то...то

ПІДРЯДНІ

Поєднують головну і залежну частини складнопідрядного речення

- **з'ясувальні:** що, щоб, чи, як
- **часові:** коли, як, тільки, доки, поки
- **причинові:** бо, тому що, оскільки
- **умовні:** якщо, якби, коли б, як, коли
- **мети:** щоб, аби, для того щоб
- **допустові:** хоч, дарма що, незважаючи на те що, хай
- **порівняльні:** як, мов, наче, ніби
- **наслідкові:** так що
- **міри й ступеня:** що, що аж, що й
- **Способу дії:** як, мов, наче,

ГРУПИ СПОЛУЧНИКІВ СУРЯДНОСТІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

ЄДНАЛЬНІ

ВИРАЖАЮТЬ
ОДНОЧАСНІСТЬ
АБО
ПОСЛІДОВНІСТЬ
ДІЙ

І, Й, ТА, ТАКОЖ,
НЕ ТІЛЬКИ...А Й,
НІ...НІ

ПРОТИСТАВНІ

ВИРАЖАЮТЬ
ПРОТИСТАВЛЕН
НЯ
АБО
ЗІСТАВЛЕННЯ

А, АЛЕ, ТА
(У ЗНАЧЕННІ АЛЕ)
ПРОТЕ, ЗАТЕ,
ОДНАК

РОЗДІЛОВІ

ВИРАЖАЮТЬ
НЕСУМІСНІСТЬ
ПОНЯТЬ АБО
ЧЕРГУВАННЯ
ЯВИЩ

АБО, ЧИ, ТО...ТО,
АБО...АБО,
НЕ ТО...НЕ ТО,
ЧИ...ЧИ

Групи сполучників за будовою

ПРОСТІ	СКЛАДНІ	СКЛАДЕНІ
І, й, а, але, та, чи, або, як, хоч, що, оскільки	якби (як+би), щоб (що+б), зате (за+ те), немовби (не+мов+би) Зверніть увагу! Разом пишемо сполучники: <u>мовби, нібито, неначебто,</u> <u>притому, причому</u> Через дефіс пишемо сполучники з підсилювальними частками - бо, -но, -то: ТИМ-ТО, ОТОЖ -ТО, ТОМУ-ТО	незважаючи на те що, дарма що, так що, тому що, через те що, у зв'язку з тим що

Сполучники сурядності поєднують однорідні члени речення або рівноправні частини складного речення: Під'їхав кошовий і похвалив Остапа. Одна зоря спочиває, а друга зоря встає.

Групи	Сполучники	Значення
Єднальні	<i>і (ї), та, і ... і, ні... ні, ані...ані</i>	Поєднання Приєднання
Протиставні	<i>а, але, та (в знач, але), проте, зате, однак</i>	Протиставлення Я Зіставлення
Розділові	<i>або, чи, хоч, або... або, чи...чи, хоч...хоч, то...то, не то...не то, чи то...чи то</i>	Несумісність, чергування явищ

**ЗА СПОСОБОМ УЖИВАННЯ СПОЛУЧНИКИ
БУВАЮТЬ:**

**ОДИНИЧНІ:
І, АЛЕ, БО,
МОВ, АБО, ТА**

**ПОВТОРЮВАЛЬНІ:
І-І, НІ-НІ, ЧИ-ЧИ,
АБО-АБО**

**ПАРНІ:
НЕ ТІЛЬКИ – АЛЕ Й,
ЯКЩО – ТО, ЯК – ТАК,
ЧИМ..ТИМ**

Розрізнення сполучників та інших частин мови

- **Слід розрізняти такі сполучники** (вони пишуться разом): таж, теж, тож, якби, якже, якщо, щоб, проте, зате, притому, причому і інші частини мови, які пишуться окремо: та ж, те ж, як би, як же, як що, що б, про те, за те, при тому, при чому.

Сполучник - об'єднує два слова або дві частини складного речення (граматичні основи). Зауважмо, частини мови у більшості випадків однакові.

Наприклад: *Чоловік і жінка не за - йшли у кімнату.*

Два іменника *«чоловік, жінка»* об'єднано за допомогою сполучника *«і»*. У реченні сполучник вільно **можна замінити** комою, свого значення речення не втратить.

Порівняймо: *Чоловік, жінка не за - йшли у кімнату.*

ЧАСТКА -

**службова частина мови,
яка надає реченню чи
окремим його членам
відтінків значення або
слугує для творення
певних граматичних форм
і нових слів**

Групи часток за значенням

ФОРМОТВОРЧІ	СЛОВОТВОРЧІ	МОДАЛЬНІ
<p>утворюють форми дієслів:</p> <ul style="list-style-type: none">- умовного способу;- наказового способу: <p>б, би, хай, нехай</p>	<p>утворюють нові слова:</p> <p>де, аби, не, ні, ані, сь, казна-, хтозна-, будь-, -небудь</p>	<p>надають додаткових відтінків у значенні:</p> <p>заперечні: не, ні, ані</p> <p>питальні: чи, хіба, невже</p> <p>стверджувальні: так, еге</p> <p>підсилювальні: як, та, що за</p> <p>видільні: навіть, тільки, хоч</p> <p>вказівні: от, це, то, он, ген</p> <p>означальні: майже, мало не</p> <p>спонукальні: годі, -бо, -но</p> <p>власне модальні: мовляв, ніби, наче</p>

ФОРМОТВОРЧІ ЧАСТКИ

вони служать для творення:

- зворотної форми дієслова (-сь, -ся: *повертався я запізно*);
- наказового способу (хай, нехай: *нехай пройду я крізь вогонь*), нехай співають, хай відповідає;
- умовного способу б, би: *хіба став би я за це братися*);
- найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників (**най-**, **як-**, **що-**: *найкрасивіша земля*).

СЛОВОТВОРЧІ ЧАСТКИ

поєднуючись з іншими словами, служать для творення нових слів

У такій ролі виступають частки **ні-**, **де-**, **аби-**, **будь-**, **-небудь**, **казна-**, **хтозна-**, **бозна-**, **би**, **-б**, **-же**, **-ж**, **не-**, **ні-** ані: *дехто тут проти?*

Модальні (фразові) -

увиразнюють один з компонентів речення; виражають ставлення розповідача до змісту висловлювання

- **вказівні** (це, ось, оце, он, ген, осьде, то, ото);

- **означальні** (прямо, майже, саме, якраз, справді, точно, просто, власне);

- **видільні** (лише, навіть, хоч би, тільки, хоча б, аж, уже, -таки, і, й, та (у ролі часток), бо, же);

- **власне модальні** (виражають непевненість, сумнів, припущення: ледве чи, мовляв, навряд чи, ой, ну, чи не);

- **стверджувальні** (еге, так, авжеж, аякже, атож);

- **заперечні** (ні, ані, не);

- **питальні** (чи, хіба, що за, невже);

- **спонукальні** (годі, -бо, -но, ну, давай, бодай);

- **емоційно-експресивні** частки (увиразнюють емоційну оцінку висловлювання): який, як, що то за, що за, куди там, ну й).

Правопис часток

РАЗОМ	ЧЕРЕЗ ДЕФІС	ОКРЕМО
<p>де, аби, ні, ані, чим, чи, як, що</p> <p>Наприклад: <i>дехто, ніщо, абиякий, чимдуж, щогодини</i></p>	<p>казна-, хтозна-, бозна, - будь, -небудь</p> <p>Наприклад: <i>казна-що, хтозна-як, будь-коли, будь-як, де-небудь</i></p> <p>Зверніть увагу! Якщо між часткою і словом стоїть прийменник або інша частка, то всі слова пишуться окремо: казна в кого, усе ж таки</p>	<p>б, би, же, ж, то</p> <p>Наприклад: <i>читала б, писав би, знав же, що то за</i></p> <p>Зверніть увагу! Разом пишуться частки б, б, же, ж, то у складі інших часток або сполучників: немовби, немовбито, аякже</p>

Правопис часток

Разом пишуться:

1) частки **аби-**, **де-**, **чи-**, **що-**, **як-**, **-ся (-сь)** у складі будь-якої частини мови; *абиколи, абихто, деякі, декуди, чимало, щодня, якнайбільше, колись, будуватися(сь), кудись.*

Якщо між часткою і займенником є прийменник, то всі слова пишуться **окремо**: *аби з ким, де на якому, ні з якими;*

2) частки **би (б)**, **же (ж)**, то у складі інших часток і сполучників: *немовбито, тобто, якби, мовби, авжеж.*

Окремо пишуться:

1) усі частки, які творять форми слів або надають їм різних смислових, модальних та емоційно-експресивних відтінків:

а) частки **хай, нехай**, за допомогою яких творяться форми наказового способу дієслів: *нехай заспіває, хай не розбудить*;

б) частка **би (б)**, за допомогою якої утворюється форма умовного способу дієслів: *спочив би, прийшла б*;

в) частка **же (ж)**, яка відіграє підсилювано-видільну роль: *знайшов же*;

г) частки **то, це**, які у складі речення мають значення вказівності: *Мова й історія - тож єдине ціле, один кровообіг, тож і відроджувати їх маємо одночасно*.

2) частка **що** у сполученнях *дарма що, тільки що, хіба що, що ж до*.

3) частка **то** в експресивних сполучниках *що то за, що то, чи то*, які виконують функції підсилювальних часток.

Через дефіс пишуться:

1) частки *бо, но, то, от, таки*, коли вони підкреслюють значення окремого слова: *пиши-бо, яюсь-то, як-то, дістав-таки*.

Примітки: 1. Якщо між часткою та словом, до якого вона приєднується, стоїть інша частка, всі три слова пишуться окремо: *хто б то, скільки ж то*.

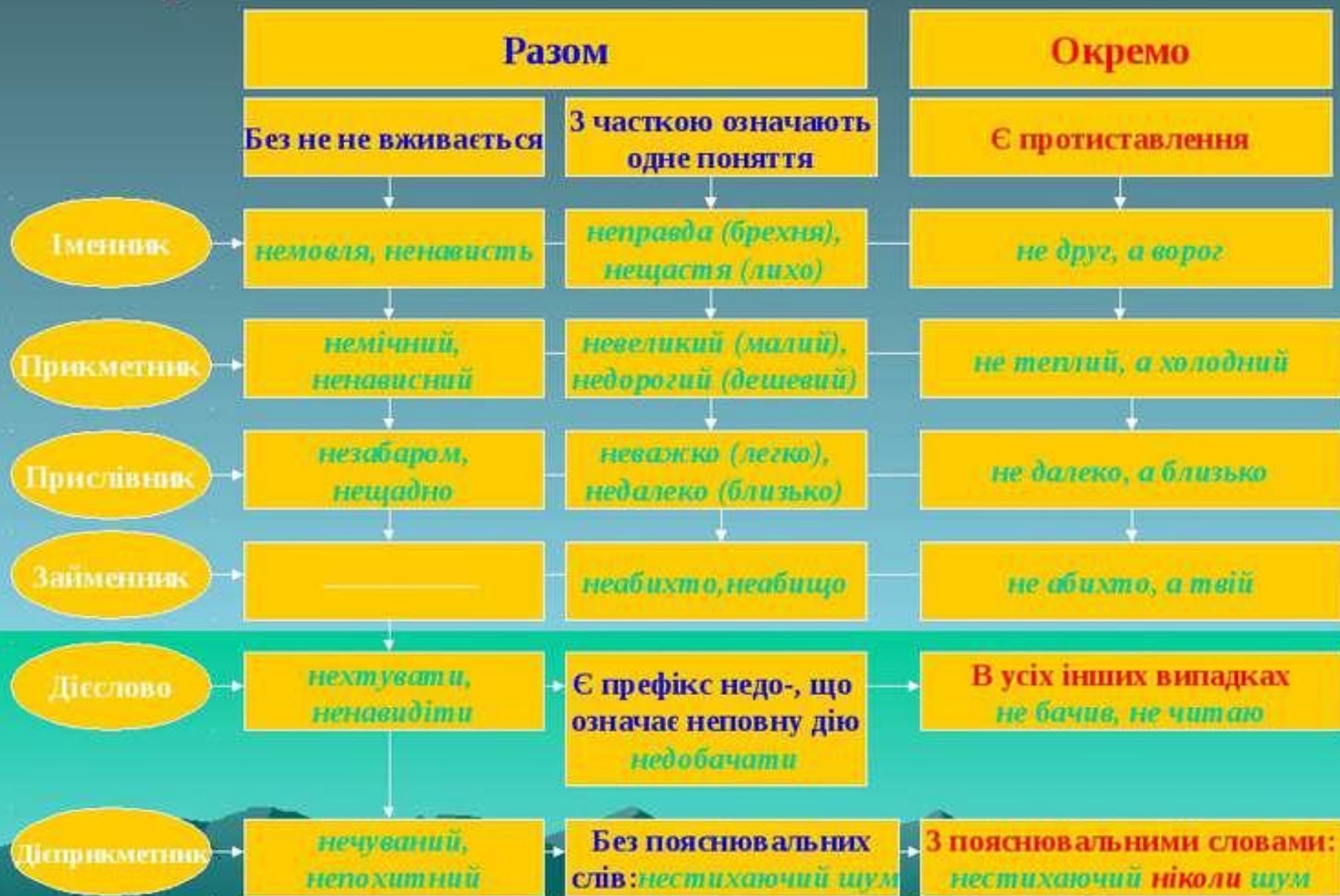
2. Якщо частка *таки* стоїть перед словом, до якого відноситься, вона пишеться окремо: *таки намалював, таки зрозумів, зрозумів-таки* ;

2) частки *будь-, небудь-, казна-, хтозна, бозна-* у складі займенників та прислівників: *будь-хто, який-небудь, казна-який, хтозна-скільки, бозна-коли*.

Омонімія

Частки	Інші частини мови
Як гарно навкруги!	Роса зійде, як сонце вийде. (сполучник) Не знаю, як тебе просити. (прислівник)
Чи любиш ти читати?	Щодня щось читає чи малює. (сполучник)
Тиша – це сон природи.	Це було дуже давно. (займенник)
Розкажу і тобі.	Люблю місяць і зорі. (сполучник)
Хоч трохи відпочину.	Прийшов, хоч і запізно. (сполучник)
Це просто непорозуміння.	Це робиться просто. (прислівник)
Точно такий подарунок.	Відстань визначено точно. (прислівник)

Правопис частки НЕ з частинами мови

Правопис частки **НІ** з частинами

МОВИ

Разом

Із заперечними прийменниками,
якщо після **ні** немає прийменника:
ніхто, нічий, ніякий
але: *ні в кого, ні до якого*

У словах, які без **ні**
не вживаються:
нікчемний, нісенітниця, нісечити

У заперечних прислівниках:
нізвідки, ніде, ніколи, нінащо

Окремо

У займенникових сполученнях,
якщо після **ні** є займенник
з прийменником:
ні до кого, ні з ким, ні на що

У стійких словосполученнях
без дієслова:
ні се ні те, ні туди ні сюди

Частка надає слову нового значення,
інколи протилежного.

Якщо вийняти частку, то речення не
розсиплеться, але зміниться його смисл.
Наприклад: *Чоловік і жінка не зайшли у
кімнату.*

Якщо вийняти частку **«не»**, то речення
буде нести протилежний смисл: *Чоловік і
жінка зайшли у кімнату.*

ВИГУК -

особлива незмінна частина мови, що виражає почуття й волевиявлення, не називаючи їх (ой, ах, ого-го, ну, привіт). Вигук не належить ані до самотійних, ані до службових частин мови.

Запам'ятай!!!

ВИГУКИ

Значення

Ну! поїдемо
на Носівку!
Вигук
приблизно
означає
“Вирішено!”

залежить

Чотирнадцять
вовків колись за
нами гнались! –
Ну, Петре
Івановичу! Невже
таки
чотирнадцять?!
Вигук приблизно
означає “Та що
ви кажете?!”

від контексту,
ситуації

Ну,
пішли,
синку,
пішли...
Вигук
приблизно
означає
“Годі
баритися”.

Вигук – особлива частина мови, яка слугує для безпосереднього вираження різних емоцій, волевиявлень, звуків тощо, але не називає їх
(*Ой, та й смачна каша у Вас! (П. Мирний)*)

ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ

*Геть, киш, агов, ну,
гей, алло*

ЕТИКЕТНІ

*Привіт,
дякую, до
побачення,
будь ласка*

За значенням вигуки поділяються

ЕМОЦІЙНІ

*Ай, ох, слава
Богу, ех, ой*

ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНІ

*Бух, кукуріку, кря-кря, няв,
кап-кап*

УВАГА! Якщо вигуки вимовляються протяжно або повторюються, то пишуться через дефіс
(*день-дзень, ня-я-я-я-в, а-а-а! о-о-о-й!*)

Зверни увагу!!!

Поділ вигуків за структурою і походженням					
Первинні (непохідні)	О! А! Е! Ого!	Ай! Ех! Ба!	Гей! Ану! Овва!	Ох! Нумо!	Гов! Пхе!
Вторинні (похідні)	Утворилися з повнозначних слів та словосполучень				
Іменникового походження	Слава!	Мамоч- ко!	Горе!	Леле!	Страх!
Дієслівного походження	Бач!	Цур!	Диви!	Бувай!	Рятуйте!
Займенниково- го походження	Так!	Отаке!	Теє!	Отакої!	Так-от
Сполучення кількох ч. м.	Мати рідна!	Боронь Боже!	Оце так!	Щоб йому!	Здоровень- кі були!

Запам'ятай!!!

За значенням
поділяються на

Емоційні

виражають
почуття і
переживання:
*о, ой, ах, фу,
пхе.*

Спонукальні

передають
спонукання,
заклик: *цить, гов,
алло, ну, гей,
гайда, нумо, вйо,
ціп-ціп.*

Запам'ятай!!!

Емоційні вигуки

Радість

Жал
ь

Здивування
Іронію

Захоплення
Задоволення

виражають

О, ой, ах, ех, ай, ух, ой
лишенько, ой леле, тьху,
фу, цур, овва, от тобі й раз,
отож то й є, де ж пак, слава
Богу!

Страх

Гнів

Біль

Обурення
Зневагу

Горе

Запам'ятай!!!

Спонукальні

Волевиявлення

Мовний етикет

Цить!
Геть!
Нумо!
Гей!
Агов!
Струнко!
Ну!
Гайда!
Алло!
Тсс...
Годі!
Анумо!

прощання

наказ

заборона

поклик

оклик

вітання

Прощайте!
Дякую!
Привіт!
До
побачення!
Пробачте!
Смачного!
Помагайбі!
Будь ласка!
Будьте
здорові!

вигуки

Запам'ятай!!!

Звукона-
слідувальні
слова

Не є частинами
МОВИ

Запам'ятай!!!

Розділові знаки

Кома → Знак оклику → Тире → Лапки

На початку речення

Що то за пісня була!
Ах,

На початку речення

Ти чуєш?
Агов!

В середині речення

Сійте зерно
– **гей!** – добірне...

У ролі підмета

Тисячоголосе
«Ура!» покотилося
берегом.

Запам'ятай!!!

Не виділяються розділовими знаками

Вигуки

На початку речення, якщо стоять перед особовим займенником, після якого йде звертання: **Гей ви, зорі ясні, тихий місяцю мій, де ви бачили більше кохання?**

Вигуки

О, ой, що стоять перед звертанням і тісно з ним пов'язані інтонацією, виступають у ролі часток: **О пісне блаженна! О пісне крилата, лети над землею, дзвени і зови...**

Вигук

Ой може не виділятися комою в реченнях, що мають пісенний характер: **Ой не світи, місяченьку, не світи нікому...**

Запам'ятай!!!

ВИГУКИ

Ой-ой-ой,
ну-ну,
гав-гав

Леле,
овва,
бабах,бух

До
побачення,
оце так

передають
повторювані
або протяжні
звуки,
пишуться
через дефіс

не передають
повторюваних
чи протяжних
звуків
і пишуться
разом

подібні
сполучення
слів
пишуться
окремо

Запам'ятай!!!

ВИГУКИ

ану

нумо

анумо

ануте

**пишуться
одним
словом**

Запам'ятай!!!

ВИГУКИ

Запам'ятай!!!

ВИГУКИ

ІНОДІ

можуть

виступати

членами

речення

У ролі присудка:
Заридала Катерина та **бух** йому (батькові) **в ноги.**

У ролі підмета:
Тисячого-лосе **“ура”** пронеслося над площею.

У ролі додатка:
Не кажи **“гоп”**, поки не перескочиш.

У такому разі вигук не відділяється розділовими знаками від інших членів речення.

13.Українські національні символи

- Завдання. Записати текст і в 1 абзаці вказати частини мови
- Ми часто каж(е,и)мо сильний як ведмідь гарна як квітка стрункий як тополя хитрий як лис. Тут ведмідь виступає символом сили квітка краси тополя стрункісті й високого зросту лис хитрості.Завдяки символам можна одним словом чи якимось знаком сказати дуже багато.Озирнімося довкола і ми побач(е,и)мо безліч(ь) символічних позначень, які про щось повідомляють застерігають закликають.
- (Най)стародавніша символіка пов'язана з могутніми силами природи. Символами якоїсь країни народу можуть бути природні об'єкти.
- Для українців (най)визначнішим національним символом (з)(по)серед природних об'єктів є ріка Дніпро(Славутич). Він пролягає через усю Україну і через усю її історію. Його оспівано в числе(н,нн)их піснях думах легендах. Дніпро національна гордість слава України.
- На (У,у)країнській землі є ще дуже багато різних природних об'єктів відомих і шанованих усім (У,у)країнським народом. Наприклад гора Говерла височ(и,і)ть у Карпатах а знають її по всій Україні бо це (най)вища гора на (У,у)країнській землі. Острів Хортиця нині є фактично частиною міста Запоріжжя але це дорогий сер(д)цю кожного українця символ історії коза(тс,ц)тва славної (З,з)апоро(жс,з)ької Січі.
- Символом України є калина чорнобрівці тополя і верба соняшник.

- Домашнє завдання.
- 1. Записати текст (слайд 55) і в 1 абзаці вказати частини мови
- 2. Повторити матеріал за презентацією про службові частини мови.

